ROK III CZERWIEC 1934 r. Nr. 6

SPORT I WYCHOWANIE FIZYCZNE

DODATEK DO MIESIĘCZNIKA „POLACY ZAGRANICĄ“

NUMER POŚWIĘCONY SPORTOWI KOBIECEMU

Grecka bogini

Naukowe badania nad sportem kobiet

Czy dziewczęta i kobiety uprawiające sport zdrowsze są od swoich koleżanek, które nigdy nie wychodzą na boisko, nie jeżdżą łodzią, nie pływają, nie robią wycieczek turystycznych?

Jakie sporty są dla kobiet najbardziej odpowiednie? Które sporty dają im najwięcej korzyści zdrowotnych, które wpływają na poprawienie ich budowy?

Czy sport nadmiernie uprawiany nie szkodzi kobietom? Jak kobiety powinny uprawiać sport, żeby nie ponosić szkody na zdrowiu, żeby nie przemęczać serca?

Jakie sporty są bardziej odpowiednie dla różnych typów budowy kobiet?

Oto są pytania, któremi interesują się lekarze i wychowawcy we wszystkich krajach. Sprawami temi zajmuje się również Polska i dla wyjaśnienia ich — prowadzi specjalne badania przy pomocy specjalistów lekarzy, psychologów i instruktorów.

W Radzie Naukowej Wychowania Fizycznego, pozostającej pod przewodnictwem Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego, istnieje specjalna komisja do spraw Wychowania Fizycznego Kobiet. W skład tej Komisji wchodzą najwybitniejsze przedstawicielki świata lekarskiego w Polsce, nauczycielek wychowania fizycznego, działaczki i organizatorki. Jedną z ważniejszych prac tej Komisji było rozpisanie ankiety, przeznaczonej dla dziewcząt i kobiet uprawiających sporty. Odpowiedzi, jakie ma dać ankieta, pozwolą skonstatować, jaki wpływ mają poszczególne sporty na przebieg funkcji fizjologicznych u kobiet.

Ponadto lekarze i lekarki sportowe w Polsce przeprowadzają badania specjalne, w pracowniach odpowiednio wyekwipowanych w najnowsze aparaty naukowe, aby stwierdzić, jaki wpływ mają ćwiczenia sportowe, a szczególniej zawody na stan zdrowia, jak reaguje serce młodej dziewczyny na wielkie wysiłki zawodnicze, jakie szkody powstają w organiźmie kobiety pod wpływem nieracjonalnie uprawianych ćwiczeń. Badania te pozwolą w przyszłości określić, jakie sporty są dla kobiet najwłaściwsze i — jak je należy uprawiać.

W Polsce już od paru lat wszystkie dziewczęta i kobiety, biorące udział w zawodach, nie mogą startować bez pozwolenia lekarza sportowego, który przed zawodami musi zbadać zawodniczki. Ponadto — w wielu organizacjach sportowych w Polsce wszystkie dziewczęta, biorące udział w zawodach, znajdują się pod stałą opieką lekarzy.

Bardzo ciekawą pracę badawczą podjęło ostatnio Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej Kobiet. Organizacja ta postanowiła dowiedzieć się dlaczego tak wiele kobiet nie uprawia sportu i w tym celu rozpisała specjalną ankietę. Ponadto ta sama organizacja rozpisała drugą ankietę, w której postawiła szereg pytań, jak naprzykład: dlaczego uprawiam sport? Jaki sport najwięcej lubię? Któremu sportowi przypisuję największą wartość? i tak dalej.

Organizacja spodziewa się, że otrzyma na swoją ankietę bardzo liczne odpowiedzi. Z odpowiedzi tych można będzie wysnuć ciekawe wnioski: jakie są przyczyny, dla których kobiety nie chcą czy nie mogą uprawiać sportu, jakie sporty najbardziej im odpowiadają i t.d. Na podstawie otrzymanych odpowiedzi Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycz-

nej Kobiet będzie mogło podjąć wielki plan propagandy sportu wśród mas kobiecych, będzie mogło także propagować szczególniej te sporty, które najbardziej kobietom odpowiadają i starać się o stworzenie pomyślnych warunków dla tych właśnie wybranych sportów.

Kazimiera Muszałówna.

Przed startem

Sport jako czynnik obywatelski

W walce o nowy ideał wychowania człowieka danego okresu czasu, teorja idzie o krok w tyle za życiem. Dlatego przeciętna jednostka jest przygotowana do życia dnia wczorajszego, a z życiem współczesnem pozostaje w ciągłej kolizji.

To jest trudność nie do przezwyciężenia, bo życia prześcignąć nie można, a historja tylko w części jest posłuszną woli ludzkiej.

W całokształcie zagadnień wychowawczych, wychowanie fizyczne jest środkiem dającym wartości trwałe, niezależne od przemijających kierunków społecznych.

Uznając wychowanie fizyczne za element wychowania obywatelskiego, należy je rozpatrywać z dwóch punktów widzenia: pewne działy sportu mają raczej pośrednie znaczenie w kształtowaniu uczuć obywatelskich; inne, jak np. turystyka, działają bardziej bezpośrednio.

Pośredni wpływ wych. fiz. na wychowanie obywatelskie.

Do pierwszej grupy należą wszystkie ćwiczenia, (gry, gimnastyka, sport) które będą wpływały na kształtowanie się pewnych cech charakteru. Grupa ta będzie miała specjalnie wielkie znaczenie dla jednostek w wieku młodszym. W okresie szkoły powszechnej, stosunek dziecka do państwa kształtuje się powoli, ra-

czej podświadomie. W tym okresie tworzenia pojęć zaczyna budować się życie wewnętrzne i gruntować charakter.

Pierwsza, niejako podstawowa w wychowaniu rzecz, jaką dają ćwiczenia fizyczne, to radosne nastawienie do życia. Radość ta wynika z obcowania z przyrodą, z ustawicznego ruchu, z możności wyładowania energji w grach i zabawach i z oderwania człowieka od monotonji codziennego życia.

Radość ze sprawności fizycznej ma ponadto źródło w zwycięstwie. W pierwszym rzędzie w zwycięstwie nad samym sobą, w pokonaniu wewnętrznych trudności, a pozatem w opanowaniu przestrzeni i czasu, które wywołuje uczucie trumfu.

Wychowanie fizyczne powinno i może stać się także szkołą wysiłku, oraz powinno rzucić światu nowe prawa życia i w nowym rytmie budować człowieka, którego znamieniem będzie wola, wysiłek i moc.

Bezpośredni wpływ wych. fiz na wychowanie obywatelskie.

Największe walory wychowawcze posiada turystyka. Bezpośrednie zetknięcie się z krajem, jego kulturą, bogactwem naturalnem i z pomnikami historycznemi będzie podstawą racjonalnego stosunku obywatela do państwa.

Niestety, młodzież nasza na emigracji jest pozbawiona tego ważnego czynnika wychowawczego i oderwana od kraju traci z nim kontakt emocjonalny, a z łatami wspomnienia bledną i zanikają.

To też niezmiernie cenną jest akcja społeczna ułatwiająca emigrantom wycieczki do Polski oraz zajmująca się organizacją kolonij letnich.

Czynniki, które kształtują obywatelsko młodzież w kraju: szkoła, środowisko, — zagranicą działają na dziecko polskie raczej ujemnie; — jako obce, niszczą te cechy, którebyśmy chcieli widzieć u swego obywatela.

Wychowanie obywatelskie a pracownicy fizyczni.

Szczególnie ważnym czynnikiem wychowania obywatelskiego będzie wych. fiz. dla pracowników fabrycznych i dla bezrobotnych.

Mimo dość mocnej akcji społeczno - oświatowej, całe zastępy ich stoją poza nawiasem życia kulturalnego. Ujścia dla swojej energji szukają w brukowej powieści, niezdrowym flircie, siedząc w dusznych mieszkaniach, czy spacerując po nieskanalizowanych ulicach.

W takiej atmosferze nie może być mowy o zrozumieniu pracy dla państwa. — Bo ci ludzie dalecy są od radości życia, tak jakby słońce, powietrze i żywiczna woń lasu była przywilejem innego świata. Jakby do tego mieli prawo tylko wybrańcy losu.

I wychowanie fizyczne spełni tu rolę pierwszego wychowawcy społecznego i obywatelskiego.

Najgłębsze znaczenie wychowania fizycznego leży w tem, że wartości jakie daje, są na każdy dzień.

Zmienią się prądy społeczne, zmienią się kierunki wychowawcze, tworzące coraz to nowych ludzi. — W ciągłem szukaniu nowych dróg, ta jedna nie zmieni się nigdy — lecz pozostanie zawsze wielka w swej aktualności.

Marja Zawodzińska.

Sport dla robotnic

Warunki pracy kobiet w fabryce.

Główną podstawą bogactwa Rzeczypospolitej jest praca; to też nie trzeba nikogo przekonywać, że zdrowie pracownika jest czynnikiem najważniejszym, decydującym o wartości pracy.

Niestety, współczesny wielki przemysł z całą swoją osławioną racjonalizacją i mechanizacją stwarza warunki niewpływające dodatnio na zdrowie fizyczne pracowników.

Szkodliwe wpływy pracy w fabrykach odbijają się w pierwszym rzędzie ujemnie na kobietach — robotnicach ze względu na ich odrębny ustrój fizjologiczny i specjalną sytuację społeczną wynikającą z jej funkcji macierzyństwa. Kobieta nie może czasu wolnego od pracy w fabryce poświęcić na odpoczynek, gdyż jej dzień roboczy trwa i po wyjściu z fabryki. Ustawy o ochronie pracy kobiet nie są w możności usunąć wszystkich niebezpieczeństw czyhających na robotnicę we współczesnych zakładach przemysłowych. Zdrowiu robotnic zagraża przedewszystkiem praca przy trujących substancjach chemicznych, w wysokiej temperaturze i wilgoci; niemniej szkodliwy jest kurz i ogłuszający hałas.

Ujemne działanie wszystkich tych czynników, powiększa jeszcze tempo pracy, jako wynik tak zwanej naukowej organizacji pracy. Niesłychana monotonja zautomatyzowanych ruchów wpływa i na psychikę robotnicy. Dla dopełnienia obrazu pracy w fabryce, trzeba jeszcze wziąć pod uwagę niskie przeważnie zarobki robotnicze, brak pewności jutra, możność utracenia pracy w każdej chwili i niestety często spotykany nieprzychylny stosunek przedsiębiorcy do robotnika.

Start

Organizacja Wychowania Fizycznego w fabryce.

Wprowadzenie ćwiczeń ruchowych dla robotnic nie sprawi cudów i nie usunie zła, stosowane jednak stale i systematycznie może poważnie zapobiegać szkodliwym fizycznym i psychicznym wpływom pracy. Warunkiem sku-

teczności akcji wychowania fizycznego jest z jednej strony dobra organizacja, z drugiej właściwy dobór ćwiczeń dostosowanych do potrzeb poszczególnych zawodów i rodzajów zatrudnienia.

Sprawą najtrudniejszą jest przełamanie bierności robotnic, które w niewielkiej tylko liczbie należą do organizacji zawodowych czy ideowych.

Akcję wychowania fizycznego na terenie fabryk zainicjował i prowadzi Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego przy pomocy Ministerstwa Opieki Społecznej i Inspekcji Pracy. Akcja ta jest w założeniu swem powszechna. Brać w niej mogą udział wszystkie robotnice niezależnie od poglądów politycznych czy społecznych, i niezależnie od przynależności do różnego typu organizacyj. Licząc się z trudnościami w realizacji postulatów wychowania fizycznego oraz z rożnorodnemi potrzebami robotnic, zastosowano dwojakiego rodzaju metodę: ćwiczeń ruchowych podczas krótkich specjalnie wyznaczonych przerw w pracy, oraz ćwiczeń i gier poza godzinami pracy.

Rzecz oczywista, że obie te metody, stosowane równolegle, dałyby razem jaknajlepsze wyniki, każda z nich jednak napotyka na odrębne trudności. W przerwie 10-cio minutowej robotnice przerabiają szereg ruchów gimnastycznych, przeciwdziałających pozycji i ruchom wykonywanym przy pracy. Ze względu na krótki okres przerwy ćwiczenia odbywają się w salach fabrycznych i w zwykłych ubraniach roboczych. Drugą formą wychowania fizycznego stanowią gry i gimnastyka organizowane poza godzinami pracy, Ćwiczenia te mogą odbywać się w lepszych warunkach w odpowiedniej sali czy na dobrem boisku i w dłuższym okresie czesu. Tutaj największą przeszkodę stanowią zajęcia domowe robotnic.

Znaczenie wychowania fizycznego dla robotnic.

Wychowanie fizyczne, poza dodatniem znaczeniem w walce ze szkodliwemi skutkami pracy w fabryce, wywiera doniosły wpływ przez czynniki psychiczne jakie z sobą wnosi.

Robotnica zmęczona pracą, w wiecznym pośpiechu, w huku i zgiełku maszyn, robotnica — gnębiona beznadziejną szarzyzną swojej pracy, nic nieznaczące ogniwo w skomplikowanej maszynerii wielkiej fabryki — zostaje nagle przeniesiona na boisko, lub salę gimnastyczną i świat się dla niej odmienia. Nabiera oddechu, wyprostowuje zgarbione plecy, przestaje być pionkiem w fabryce, przestaje pracować dla kogoś, ćwiczy dla swojej tylko przyjemności, zapomina o troskach, kłopotach, bawi się, śmieje odnajduje siebie.

Te chwile radości i odprężenia psychicznego z pewnością nie kończą się wraz z zejściem z boiska. Uczestniczka ćwiczeń wnosi je następnego dnia na salę fabryczną i do domu. Pracuje łatwiej, chętniej z mniejszym wysiłkiem psychicznym, ciesząc się zgóry na przyszły moment rozrywki i zabawy.

Kto wie, czy ten właśnie rezultat wychowania fizycznego nie jest bodaj ważniejszy, niż wpływ jego bezpośredni na poprawę zdrowia robotnicy, co w dzisiejszych warunkach jej pracy i bytu jest bardzo trudne do osiągnięcia.

J. Miedzińska Insp. Pracy

Dobra pozycja międzynarodowa polskiego sportu zawodniczego kobiet

Sport zawodniczy wśród kobiet rozwinął się właściwie dopiero w końcowym okresie Wielkiej Wojny i pierwszych latach powojennych. Jest on zatem w stosunku do wieloletnich tradycyj sportu męskiego instytucją bardzo młodą. W Polsce już w roku 1922 notujemy pierwsze sportowe zawody kobiece. Kilkuletnie zaledwie opóźnienie wobec zagranicy dało się łatwo nadrobić i dzisiaj stoimy pod względem faz rozwojowych zupełnie na równym poziomie z czołowemi mocarstwami sportowemi Zachodu i Ameryki. Sytuacja pod tym względem dosyć pomyślna, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę poważne „zacofanie" i opóźnienie polskiego sportu męskiego, który jeszcze w szeregu dziedzinach znajduje się znacznie wtyle za zagranicą.

Zdawaćby się zatem mogło, że w sporcie kobiecym jesteśmy potęgą światową. — Tak też mogłoby być, gdyż możliwości 32-miljonowego narodu są przecież olbrzymie. Ale niestety wskutek niewielkiej ilości chętnych i przysłowiowego wprost braku rąk do pracy organizacyjnej, kobiecy sport zawodniczy nie poszedł po racjonalnej drodze rozwoju i w niektórych jego gałęziach mamy do czynienia ze zjawiskiem wstrzymania się w pochodzie postępu, a nawet z przykrem zmniejszeniem się kadr zawodniczych.

Są to braki bardzo poważne ale bodajże jedyne. Jeśli chodzi bowiem o efekty propagandowe, o wyniki indywidualne czy sukcesy międzynarodowe — to w tym względzie mamy się czem pochwalić i śmiało stwierdzić możemy, że polski sport kobiecy jako całość góruje nad sportem męskim, w którym tylko w paru działach sportu pojedyńcze nazwiska dają znać światu o sobie.

W ciągu kilku lat pracy zawodniczki nasze wyrobiły sobie zagranicą pozycję bardzo zaszczytną i zaufanie międzynarodowe na wiele lat.

Pozwolimy sobie teraz omówić w krótkości dorobek i pozycję międzynarodową sportu kobiecego w poszczególnych działach.

Zaczynamy

od lekkiej atletyki,

która przysporzyła nam tytuły mistrzów świata i Olimpjady. Pierwsze lata przynoszą nam rekordy światowe Konopackiej - Matuszewskiej w rzucie dyskiem, która zdobywa mistrzowstwo świata na Igrzyskach Kobiecych w Geteborgu w r. 1926, a następnie na Olimpjadzie w Amsterdamie w r. 1928, bijąc rekord światowy w dysku wynikiem 39.62. Rekord w rzucie oburącz również do niej należy i wynosi 66.48 mtr. Przez krótki czas utrzymują się jeszcze na liście rekordów światowych wyczyny Czajkowskiej w biegu na 500 mtr. i Lonki w rzucie oszczepem oburącz.

W roku 1929 pojawia się chluba naszego sportu kobiecego i najlepsza bezwzględnie lekkoatletka jaką wydał świat, **Stanisława Walasiewiczówna**, dzięki której zdobywamy trzy tytuły mistrzyń świata na III Igrzyskach Kobiecych w Pradze (1930) w biegach krótkich. Na Igrzyskach tych Konopacka powtarza swój sukces w dysku, a dzięki dobrym startom innych zawodniczek, drużyna polska zdobywa w ogólnej klasyfi-

kacji drugie miejsce za Niemcami, przed reprezentantkami 12 narodowości. W meczach międzypaństwowych jesteśmy niepobici, wygrywamy bowiem z Italją, Austrją, Czechosłowacją i Japonją, a zatem jedynie tylko drużyna niemiecka może nam zagrozić. Z tego względu zapowiedziany na 15 lipca do Warszawy mecz kobiecy Polska - Niemcy będzie sensacją o znaczeniu międzynarodowem.

Obok Walasiewiczówny posiadamy jeszcze kilka zawodniczek, które mogą się poszczycić sukcesami międzynarodowemi, a mianowicie plotkarki Schabińska, Freiwaldówna, następnie Orłowska w biegach, Jasieńska w skokach. W ostatnich latach padają nowe rekordy światowe, a mianowicie Smętkówna poprawia rekord w rzucie oszczepem oburącz (59.34), a Cejzikowa w rzucie oburącz dyskiem (67.82). Specjalna uwaga należy się niepokonanej dyskobolce Wajsównie, która w r. ub. poprawiła rekord światowy w dysku wynikiem 43.08 mtr. i odniosła szereg sukcesów zagranicą.

Wracając do Walasiewiczówny, podkreślić należy jej niespotykane zdolności we wszystkich działach sportu. Poza lekką atletyką uprawia ona jazdę konną, koszykówkę, tenis, łyżwiarstwo i automobilizm. W lekkiej atletyce, jak już wyżej zaznaczyliśmy, jest ona klasą sama dla siebie. W jej posiadaniu znajdują się wszystkie rekordy światowe w biegach od 50 do 1000 mtr., przyczem na czoło wybijają się wyniki na 60 m. — 7.3, 100 m. — 11.8, 200 m. — 24.1 i 1000 mtr. — 3.02.5. Nadto w skokach i rzutach Walasiewiczówna jest również jedną z lepszych w świecie.

Poza meczem z Niemkami najważniejszym międzynarodowym występem naszych lekkoatletek będzie start na IV Igrzyskach Kobiecych w Londynie, które odbędą się w dniach 9 — 11 sierpnia. Na zawody te wysłana zostanie drużyna złożona z 12 czołowych zawodniczek.

Przechodzimy teraz do

tenisu,

gdzie wielki talent Jędrzejewskiej wybija się znacznie ponad niezbyt liczną grupę innych zawodniczek. Jędrzejewska ma za sobą świetne

zwycięstwa międzynarodowe nad kilkoma czołowemi zawodniczkami, jak Jacobs (Ameryka), Stammer (Anglja), Nuthal (Anglja), Horn (Niemcy), Peitz (Niemcy) i t. d. W ten sposób w roku bieżącym należy się spodziewać zaliczenia Jędrzejewskiej w poczet dziesięciu najlepszych tenisistek świata. Częste starty Jędrzejewskiej zagranicą przysparzają kobiecemu sportowi naszego kraju licznych wawrzynów o znaczeniu sportowem i propagandowem.

Bardzo dobrą pozycją cieszy się także

sport łuczniczy,

w którym drużyna polska dwukrotnie zdobyła pierwsze miejsce na międzynarodowych łuczniczych mistrzostwach świata w latach 1931 — 1933. Czołową zawodniczką polską jest Kurkowska - Spychajłowa uznana przez świat cały za najlepszą łuczniczkę kuli ziemskiej. Łuczniczki nasze czeka w roku bieżącym ciężka próba obrony tytułu podczas mistrzostw świata w Szwecji na początku sierpnia.

W szermierce

do międzynarodowych występów nie doszło jeszcze, na czerwcowych dopiero mistrzostwach Europy w Warszawie zawodniczki nasze przejdą pierwszy chrzest. Do czołowych zawodniczek należą Duchówna, Rowecka i Stanoszkówna.

Jeśli chodzi o

pływanie,

to odnosiliśmy jedynie drobniejsze sukcesy na zawodach z państwami słowiańskiemi, podczas których wyróżniły się: Jarkuliszówna w stylu klasycznym (200 m. — czas 3.26), Kratochwilówna w stylu dowolnym (100 m. — 1.16) i Klauzówna w skokach do wody.

Dużym rozwojem cieszą się u nas

gry sportowe,

w których kadry zawodniczek rosną bardzo znacznie z każdym rokiem. Jeśli chodzi o sukcesy międzynarodowe, to w ostatnich latach wiele ich nie mamy do zanotowania, natomiast obecnie z okazji eliminacyjnych spotkań do mistrzowstw świata w Londynie czekają nasze zespoły hazeny i koszykówki spotkania z Jugosławją względnie Francją, zaś w razie zwycięstwa mecze finałowe w Londynie.

Dość bogatą kartę sukcesów międzynarodowych posiada

narciarstwo,

w którem już przed dziesięciu laty Ziętkiewiczowa, czy Loteczkowa zdobywały bezkonkurencyjnie mistrzowstwa Czechosłowacji, Francji, Austrji i Italji. Następnie pojawia się Staszel-Polankowa, która w r. 1929 zdobywa w Zakopanem mistrzowstwo Europy, a następnie zwycięża w zawodach o mistrzostwo Czechosłowacji. Sport narciarski uprawiany jest w Polsce przez tak liczne rzesze kobiet, że z pewnością najbliższe lata przyniosą pojawienie się całego szeregu wielkich talentów.

W łyżwiarstwie

szczycić się możemy pierwszą rekordzistką światową w jeździe szybkiej, a mianowicie Zofją Nehringową, która przed dwoma laty dzierżyła rekordy światowe w biegach na 500, 1000, 1500, 3000 i 5000 mtr., a obecnie, po sukcesach zawodniczek austrjackich i skandynawskich, pozostał jej tylko rekord na 5 km. (10.59.8). Obok Nehringowej bar-

dzo dobrze spisuje się Lena, zdobywczyni mistrzowstwa słowiańskiego w latach 1933 i 1934.

Jeżeli chodzi o jazdę figurową, to i tutaj mamy w ręku tytuł mistrzowstwa słowiańskiego dzięki Popowiczowej. W jeździe parami zespół Bilorówna — Kowalski pochwalić się może licznemi zwycięstwami międzynarodowemi oraz 4-em miejscem w mistrzostwie świata.

W wioślarstwie

wyróżniły się osady Warszawskiego Klubu Wioślarek, które przed kilku laty odniosły sukcesy na mistrzowstwach Anglji, podobnie jak skiffistka Grabicka. Osady Warsz. Kl. Wioślarek posiadają w kraju kilka poważnych rywalek, wobec czego spodziewać się należy, że przy większym kontakcie międzynarodowym również i inne osady dadzą znać o sobie.

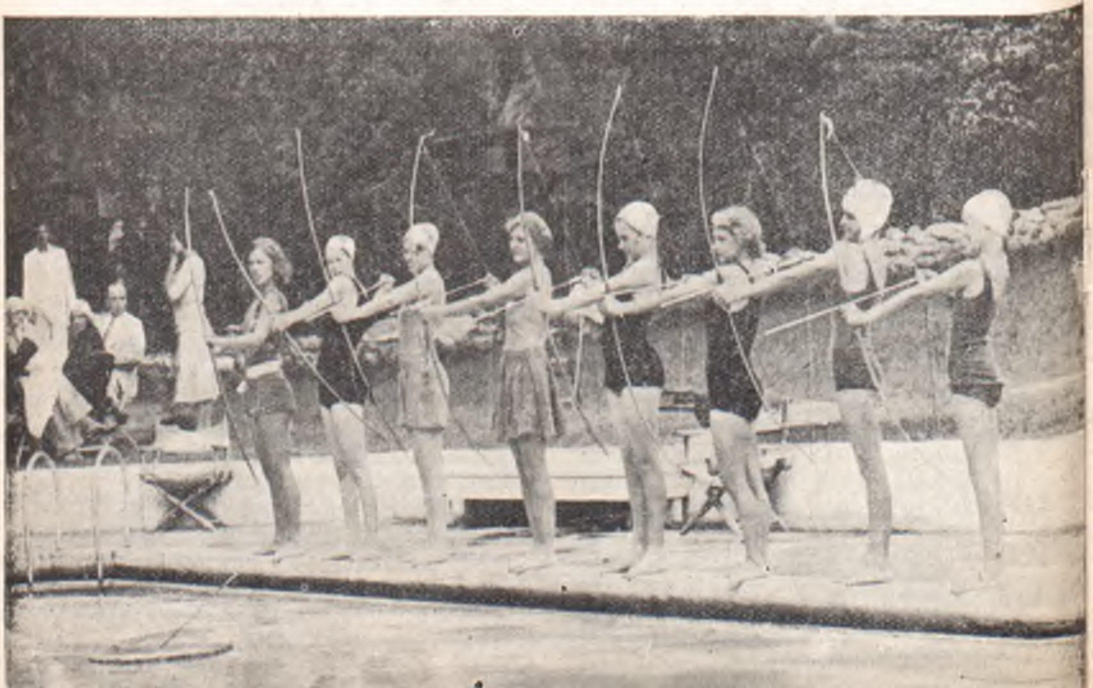
Na zakończenie naszego omówienia wspomnieć trzeba jeszcze o sukcesach lotniczek Sikorzanki i Brodniewiczowej z Kanady, doskonałej kierowczyni Koźmianowej w automobiliźmie wyścigowym i o dość szeroko uprawianej jeździe konnej i żeglarstwie, czy kajakowaniu. Sport marszowy i turystyka cieszą się także wielką popularnością wśród kobiet, podobnie jak gimnastyka, w której ostatnio podczas mistrzowstw świata w Budapeszcie drużyna polska zdobyła zaszczytne trzecie miejsce.

A. Szenajch.

Obozy letnie

W całokształcie prac wychowawczych, prowadzonych przez organizacje społeczne, obozownictwo zajmuje dominujące miejsce. Wpływ przyrody, obcowanie z naturą, gromadne współżycie stwarzają warunki idealne dla fizycznego i duchowego rozwoju młodzieży.

To też w Polsce w okresie wa-

kacyj zapełniają się lasy, brzegi jezior i rzek liczną gromadą obozowniczek. Mieszkanie w namiocie, kuchnia polowa, własnoręcznie przyrządzony posiłek, wspólne wycieczki, kąpiel i zabawy składają się na życie obozowe. Nastrój beztroski, bo wszystkie kłopoty i zmartwienia zostały daleko w mieście, — kipiący humor i radość cechują mieszkanki namiotów. A wszystkie są dzielne, odważne, zaradne. Miesiąc spędzony w obozie to hart dla duszy i ciała, to wyrobienie sprawności i sprężystości organizmu, zapobieganie chorobom, urabianie charakteru.

Istnieją różne typy obozów: obozy wyszkoleniowe, organizowane przez czynniki państwowe, jako uzupełnienie wiadomości z zakresu gier polowych, gimnastyki i sportów; — obozy harcerskie, obozy wodne, wędrowne. Kilkanaście tysięcy młodzieży żeńskiej rok rocznie obozuje. Liczebnie przeważają harcerki, gdyż w programie prac ich organizacji obozownictwo odgrywa dużą rolę. Każda z dziewcząt z drużyny harcerskiej ciuła przez zimę pieniądze, by w okresie lata spędzić choć parę tygodni pod namiotem. W obozie najcięższy obowiązek wydaje się lekki i miły. Jakże niechętnie w domu robi się porządki, zmywa garnki, ceruje i naprawia

Skok wzwyż

ubranie, — jak miło jest robić to samo w gronie koleżeńskiem, a pochwała za dobre wykonanie przynosi satysfakcję spełnionego obowiązku.

Ileż wrażeń i wzruszeń dostarcza warta nocna, wędrówki po górach i lasach, ileż wesołości i radości w czasie ćwiczeń, gier lub nauki pływania.

Po powrocie do miasta, w czasie słoty jesiennej i szarych zimowych dni wesołe wspomnienia i beztroskie obrazy z obozu nie pozwolą na gnuśność i smutek. Lżej będzie teraz znosić żmudną pracę i ciężkie obowiązki domowe.

A potem znowu przyjdzie lato, i w licznych zakątkach kraju wyrośnie nagle wiele białych namiotów.

M. Miłobędzka.

Konferencja Sportowa

Cel konferencji.

W swym okólniku wysłanym do polskich Organizacyj sportowych zagranicą Komitet Organizacyjny I Igrzysk Sportowych Polaków z Zagranicy zapowiedział zwołanie w czasie Igrzysk Konferencji Sportowej, na którą zaprosił delegatów z terenów. Równocześnie zaapelował o przygotowanie odpowiednich referatów sprawozdawczych i dyskusyjnych.

Pierwsze to bezpośrednie zetknięcie się przedstawicieli wychowania fizycznego i sportu polskiego zagranicą z przedstawicielami władz wychowania fizycznego i sportu oraz działaczami na tej niwie w kraju macierzystym, powinno stać się podstawą do zacieśnienia więzów i stworzenia nowych, jaknajkorzystniejszych warunków wzajemnej współpracy.

Opracowanie wytycznych pracy.

Na konferencji pragniemy omówić te wszystkie zagadnienia pomyślnie rozwijającego się i rosnącego w siły wychowania fizycznego polskiego zagranicą, które mają stanowić podstawę do ustalenia planu pracy na najbliższy okres 5-letni.

Wytyczne pracy, ujęte w formie odpowiedniego wniosku, zostaną następnie przedłożone II Zjazdowi z prośbą o wzięcie pod obrady i uchwalenie odpowiedniej rezolucji.

Plan pracy.

Wychodzimy z założenia, że wychowanie fizyczne na wszystkich terenach powinno wyjść z fazy przypadkowości swego rozwoju, zależnego dotychczas eszcze na wielu terenach od chwilowych nastrojów i upodobań klubowych. Nasze poczynania na tym polu na wszystkich terenach powinna charakteryzować świadomość celu i praca w myśl zgóry opracowanych planów.

Taka akcja świadoma i skoordynowana jest już prowadzona na kilku terenach. Usiłowaniem naszem jest, by akcją tą objęte zostały wszystkie tereny.

W dążeniu do stworzenia możliwie najbardziej realnego planu pracy pragniemy w pierwszym rzędzie ustalić zasadnicze, naczelne hasła programowe, które mają zapewnić jedność akcji na wszystkich terenach. Hasła te powinny stać się podstawą do opracowania programów pracy przystosowanych do lokalnych warunków i możliwości na poszczególnych terenach.

Zasadnicze zagadnienia do omówienia na konferencji.

W związku z tem w czasie konferencji pragniemy omówić następujące zagadnienia:

Wychowanie fizyczne środkiem do wychowania obywatelskiego.

Zasadniczem hasłem naszej akcji wychowania fizycznego wśród Polaków zagranicą jest zasada: wychowanie fizyczne jest środkiem, drogą do wychowania obywatelskiego, stawiającego sobie za naczelny cel zachowanie polskości, walkę z wynarodowieniem.

Konsolidacja akcji wychowania fizycznego — naczelna instytucja wychowania fizycznego na terenie.

Jeśli wychowanie fizyczne pojęte głęboko — jako wogóle wychowanie — ma być akcją świadomą, celową, zorganizowaną — zrozumiałem jest, że musi ono być kierowane na terenie przez ja-

kiś stały organ naczelny, który opracowywałby programy pracy i dbałby o ich wykonanie. Stąd nieodzowność posiadania na wszystkich terenach naczelnych instytucyj wychowania fizycznego.

Powszechność sprawności fizycznej— Polska Odznaka Sportowa.

Dążeniem naszem jest podniesienie ogólnej sprawności fizycznej najszerszych warstw Polonji Zagranicznej i obudzenie dążności do jej podtrzymywania w ciągu najdłuższego okresu życia. Środkiem do tego ma być Polska Odznaka Sportowa, której ustanowienie przewidziane jest w planie prac II Zjazdu Polaków z Zagranicy.

Regulamin tej odznaki opracowany przez Radę Organizacyjną Polaków z Zagranicy po przyjęciu go przez II Zjazd w jesieni r. b. zostanie rozesłany na tereny.

Doroczne Święto wychowania fizycznego—Igrzyska Sportowe Polaków z Zagranicy co 5 lat.

Na wszystkich terenach winno być urządzane doroczne święto wychowania fizycznego, mające znaczenie propagandowe i stanowiące przegląd pracy w tym kierunku.

Przeglądem i porównaniem sił całej Polonji Zagranicznej będą Igrzyska Sportowe urządzane co 5 lat w okresie Zjazdów Światowego Związku Polaków z Zagranicy.

Zasadniczy program pracy—ciągłość i systematyczność.

W dalszej konsekwencji skoordynowania akcji wychowania fizycznego na terenach, przewidujemy omówienie zasadniczego dla wszystkich terenów programu pracy, obejmującego te gałęzie sportu, które uważamy za najbardziej wychowawcze i które z tego powodu w pierwszym rzędzie powinny być uprawiane i propagowane.

Celem ciągłości i systematyczności pracy powinny wszystkie naczelne instytucje wychowania fizycznego z końcem każdego roku opracowywać sprawozdanie roczne obrazujące całą pracę w. f. na danym terenie oraz plan pracy na rok następny.

Sprawozdanie to i plan pracy winny instytucje naczelne wychowania fizycznego przesyłać do wiadomości Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy.

Opieka nad dzieckiem i wychowanie fizyczne kobiet.

Przy ustalaniu programów pragniemy silnie podkreślić potrzebę żywego zainteresowania się na terenach opieką nad dzieckiem i wychowaniem fizycznem kobiet, które to zagadnienia na ogół są jeszcze bardzo zaniedbane.

Polacy należący do klubów niepolskich.

Pragniemy zastanowić się i omówić sprawę należenia Polaków do klubów niepolskich.

Zagadnienia organizacyjno-sportowe

W końcu zamierzamy omówić pewne zagadnienia organizacyjno-sportowe, domagające się żywszego zainteresowania i wysiłków w kierunku ruszenia naprzód i na tym polu; są to: opieka lekarska w sporcie, sędziowie sportowi polscy zagranicą, przeszkolenie instruktorów wychowania fizycznego w Polsce, sprawa korespondentów sportowych i publicystyki sportowej polskiej zagranicą, kwestja środków technicznych pracy.

Tok obrad konferencji—zgłoszenie referatów.

Obrady konferencji zostaną w ten sposób zorganizowane, że punkt widzenia Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy na zagadnienia wyżej wyszczególnione będzie przedstawiony w kilku (3 — 4) referatach, poczem otwarta zostanie dyskusja w czasie której pragniemy usłyszeć zapatrywania delegatów z terenów.

Równocześnie zawiadamiamy, że rezerwujemy czas na referaty zgłoszenie których z terenów przewidujemy jużto na temat zagadnień wyżej poruszanych, już to innych, które tereny dodatkowo pragnęłyby jeszcze poruszać. Czas referatów 15 — 20 minut.

Ze względu na konieczność szczegółowego opracowania programu obrad prosimy o zgłoszenie referatów z podaniem treści i nazwiska prelegenta najdalej do dnia 10 lipca r. b.

Omówienie zagadnień na terenach.

Celem możliwie wszechstronnego oświetlenia tych zagadnień prosimy o poruszenie ich na łamach prasy emigracyjnej.

Poza referatami o których mowa wyżej, będą dla nas bardzo cenne wszelkie inne na ten temat enuncjacje pisemne, o nadsyłanie których usilnie prosimy.

Wieści z kraju

Polska

Walny Zjazd Delegatów Pol. Tow. Tatrzańskiego.

W dniach 5 i 6 maja r. b. odbywał się w Warszawie doroczny Zjazd Delegatów Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, najstarszego i najliczniejszego towarzystwa turystycznego w Polsce. Ogółem na Zjeździe było reprezentowanych 189 głosów.

Wśród spraw organizacyjnych podkreślić trzeba uchwałę, zmierzającą do zakładania przy wszystkich oddziałach i kołach P.T.T. osobnych sekcyj ochrony przyrody górskiej oraz do poparcia oddziału w Łodzi, dającego zaczątek akcji rozsadzania limby w górach polskich.

Pozatem Zjazd wypowiedział się za jaknajrychlejszem utworzeniem Parku Narodowego na całym obszarze Tatr.

Zjazd uznał jednomyślnie akcję zakładania pogranicznych parków narodowych i górskich rezerwatów przyrodniczych za działalność, nietylko dającą się pogodzić ściśle z potrzebami turystyki i taternictwa, ale nawet za idącą im na korzyść.

W sprawie stosunku do Pol. Tow. Krajoznawczego, Zjazd wystąpił ze stanowiskiem jednomyślnem, powołania wspólnej mieszanej komisji, mającej za zadanie zbadanie możliwości połączenia P.T.T. i P.T.K., upoważniając tę komisję zgóry do wystąpienia wspólnego w imieniu obu towarzystw w sprawach wspólnych o charakterze ogólnym.

Wreszcie nie można nie podkreślić faktu ostatecznego uchwalenia opracowywanego od paru lat nowego statutu Towarzystwa i statutu wzorowego dla oddziałów P.T.T., które dostosowano do wymogów nowego prawa o stowarzyszeniach, zachowując w P.T.T. autonomję (osobowość prawną) oddziałów Towarzystwa i, stanowiącego jego część szczególną, Klubu Wysokogórskiego P.T.T.

Podkreślił również Zjazd swą przychylność wobec zagadnień alpinizmu uchwałą, uznającą zasługi powracającej obecnie do kraju polskiej wyprawy alpinistyczno - naukowej, która działała przez szereg miesięcy w Andach Argentyńskich (grupy Ramady i Aconcaguy), oraz udzielając poparcia przygotowującym się do rychłego wyruszenia wyprawom wysokogórskim P.T.T. do gór Atlasu Marokańskiego i do kraju Torell'a na Spitcbergenie.

Teodor Sztekker mistrzem Europy na rok 1934.

Niedawno został zakończony w Rydze wielki międzynarodowy turniej zapaśniczy o mistrzostwo Europy dla zawodowych zapaśników wszystkich krajów i wag.

Wobec tysięcznych rzesz publiczności, wśrod których nie brakło przedstawicieli władz, korpusu dyplomatycznego i świata sportowego — pierwszą nagrodę i tytuł mistrza Europy zdobył dwukrotny mistrz świata i wielokrotny mistrz Polski, Teodor Sztekker, który znów zabłysnął na firmamencie zapaśniczym niedoścignioną formą. Polakowi, wśród entuzjastycznych braw tłumnie zebranej publiczności, wręczono piękny puhar oraz złoty medal od kolonji polskiej za propagandę polskiego sportu zagranicą.

Bohaterski harcerz z Gdyni — zdobywcą Atlantyku.

Niezwykle śmiałego czynu żeglarskiego dokonał harcerz gdyński, Władysław Wagner, który na rybackiej łodzi, własnoręcznie przerobionej, wyruszył do północnej Afryki, a stąd przez Atlantyk do Ameryki południowej. Po heroicznych zapasach z morzem zwycięsko przybył do brzegów Brazylji. Ostatnio Wagner dopłynął do Kanału Panamskiego i zamierzał jechać dalej szlakiem „dokoła świata". Niestety, łódź jego „Zjawa" odmówiła mu posłuszeństwa. Kwota pieniężna, jaką rozporządzał, nie wystarczyła mu na wykończenie nowego yachtu, zadatkowanego w stoczni w Cristobal, a choroba nabyta przy pracy nad statkiem, pogorszyła jeszcze sytuację dzielnego harcerza. Obecnie wszystkie trudności zostały pokonane i Wagner wyruszył w dalszą drogę.

Walasiewiczówna już w Warszawie. Mistrzynię świata czekają liczne starty.

Niedawno przybyła do Warszawy pociągiem z Gdyni sławna nasza rekordzistka światowa, Stanisława Walasiewiczówna. Wyjechała ona z New-Yorku 2 b. m. na okręcie „Pułaski", który we środę zawitał do portu gdyńskiego.

Przed wyjazdem do Polski Walasiewiczówna startowała na zawodach w Cleveland w biegu na 100 mtr., osiągając czas 11,7 sek. Jest to wynik o 0,1 sek. lepszy od jej własnego rekordu światowego, nie będzie jednak uznany wskutek braku kompletu sędziów.

Obok doskonałego treningu, którym kierował trener dr. Griffin, Walasiewiczówna ukończyła liceum w Clevelandzie a w zimie zamierza zapisać się na uniwersytet.

Znajduje się ona w doskonałej formie, którą wykaże z pewnością na licznych zawodach, które ją czekają, a mianowicie mistrzostwa Warszawy (24.6), mistrz. Polski (8.7), zawody w Berlinie (1.7), mecz Polska—Niemcy (15.7), igrzyska emigracyjne (1 — 5.8), mistrzostwa świata w Londynie (9—11.8), zawody w Brukseli (15.8) oraz mecze z Japonją (19.8) i Włochami (we wrześniu),

Sport i wychowanie fizyczne wśród Polaków zagranicą

Belgja

Przygotowanie młodzieży w Belgji na Igrzyska Sportowe.

Na eliminacyjnych zawodach sportowych — przygotowujących zawodników na Igrzyska Sportowe w Warszawie, odbył się mecz piłki nożnej pomiędzy selekcją z okręgu Mons i Charleroi a drużyną Oddziału Zw. Strzeleckiego w Leodjum.

Zwycięstwo osiągnęła drużyna piłkarska Strzelca w stosunku 3:2 po ładnej i ambitnej grze.

Załączona fotografja przedstawia drużynę piłkarską przy Oddziale Związku Strzeleckiego w Leodjum, z prezesem Walkowiakiem (po lewej) i komendantem Adamkiewiczem.

Drużyna ta jest kandydatem na wyjazd do kraju.

Bramkarz tej drużyny Murawski jest zarazem doskonałym długodystansowcem.

Drużyna ta jest dwukrotnym zwycięscą puharu Manteufle o wartości 5 tys. franków, bijąc najlepsze drużyny w swej kategorji m. Liege, Brukseli i Limburgji.

Drużyna piłkarska Oddz. Zw. Strzeleckiego w Leodjum

Ostatnio z inicjatywy Zarządu urządzony został mecz, na rzecz rodzin po katastrofie kopalnianej w Paturage (Mons).

Reprezentacja z Belgji na Igrzyska w Warszawie.

Młodzież polska w Belgji, na wezwanie utworzonego na tamtejszym terenie Komitetu Przygotowania Reprezentacji Sportowej na Igrzyska, wzięła liczny udział we wstępnych zawodach eliminacyjnych, które miały kolejno miejsce w Péronnes les Binche, w Cheratte, w Winterslag.

Zawody eliminacyjne dla kolarzy na 109 km dały wyniki znacznie lepsze, niż wymagane minima dla kandydatów na Igrzyska. Ilość zawodników, zgłaszających się do wszystkich zawodow, poza kolarskiemi, przekracza 50. W wyniku zawodów finałowych eliminacyjnych ustalono reprezentację z Belgji na Igrzyska Sportowe w Warszawie, która ma się składać z 32 zawodników, 2 delegatów i kierownika reprezentacji, najprawdopodobniej p. Scięgosza, komendandanta Podokręgu Z. S. Bruksela.

Święto młodzieży harcerskiej okręgu Leodjum — w Retinne.

(Korespondencja własna).

Komendant hufca harcerskiego, druh Szymański i organizatorzy dnia Święta harcerza polskiego Okręgu Leodjum, nie sądzili, że dzień ten wypadnie tak uroczyście i wspaniale.

Dzień 27 maja 1934 r. to pamiętny dzień młodzieży harcerskiej, która poraz pierwszy w swoim życiu widziała obóz harcerski, młodzież, która swe zbiórki harcerskie, popisy sportowe — dla dzieci — dzień ten uświadomiła sobie inaczej. Dlatego to tyle dorosłych ludzi przybyło przypatrzeć się tym grom i zabawom. A naprawdę było coś zobaczyć!

Przyjrzyjmy się wykonanemu programowi:

Hufcowy, druh Szymański, sygnałem gwizdka zwołuje brać harcerską na zbiórkę — do szeregów stają druhowie: z Cheratte, la Brouck i Retinne, druhny z Retinne. W tym porządku idziemy do kościoła, za skautami kroczy Oddział Strzelca, pod komendą obywatela Mikołajczyka, dalej goście i kolonja Retinne.

W kościele ks. belgijski odprawia modlitwę a chór harcerek z Retinne pod kierownictwem nauczycielki wykonuje kilka pięknych pieśni. Po serdecznem przemówieniu ks. proboszcza i odśpiewaniu Boże coś Polskę — wyruszamy w kierunku obozu. Po drodze spotykamy harcerzy belgijskich, którzy na naszą uroczystość z opóźnieniem przybyli; następują okrzyki przywitania: Czuwaj! — Soit prêt!! Przeszedłszy kolonję—przymaszerowaliśmy na boisko, gdzie urządzony był obóz harcerski.

Następuje miłe, serdeczne zbratanie się harcerzy polskich i belgijskich. Przemówienie Hufcowego, druha Szymańskiego i Opiekuna harcerzy belgijskich p. dr. Rideon — poczem następuje otwarcie obozu, cześć sztandarom i wspó ny śpiew hymnu polskiego i belgijski go. W obozie mieliśmy dwa duże n mioty, wysoki maszt z chorągwią po ską i belgijską, kuchnie, stół harcersk kram z wystawą prac harcerek z Retinne.

W czasie ćwiczeń i popisów skautowych przybył p. minister Jackowski i attaché konsularny p. Krasicki. Komendant hufca p. Szymański, składa raport p. Posłowi, który przechodzi szeregi harcerzy i harcerek polskich i belgijskich i miejscowego Oddziału Strzeleckiego, którego komendant Mikołajczyk składa raport. Pan minister po przemówieniu do strzelców, przywitał się z każdym strzelcem oddzielnie.

Obecni goście i kolonja polska podziwiały popisy i pomysłowe gry harcerzy polskich i belgijskich. Oddział Strzelca pod energicznem kierownictwem komendanta Mikołajczyka wykonał ćwiczenia marszowe i defiladę.

Pan minister Jackowski, attaché konsularny p. Krasicki, ks. proboszcz, kapelan i opiekun drużyn belgijskich, p. Kink z Brukseli, hufcowa panna Krukowska, p. Fiszer prezes Związku Opiek rodzicielskich — podejmowani byli herbatą — podczas podwieczorku harcerskiego w obozie.

Pan Poseł zainteresował się szczegółami urządzonego obozu, rozmawiał z rodzicami i organizatorami — żegnany owacyjnie harcerskim Czuwaj! Oddział Strzelecki — wzniósł okrzyk na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej.

Przy ognisku harcerskim było nadzwyczaj wesoło — harcerze polscy nawzajem z belgijskimi popisywali się coraz to innemi sztuczkami, przeplatając zabawę wesołymi śpiewkami. Gdyby nie odjazd przybyłych harcerzy pozamiejscowych, spędzonoby przy tym ognisku całą noc.

Był to pierwszy zlot harcerzy — był to rachunek sprawności zuchów, którzy w tak stosunkowo krótkim czasie umieli czemś zaciekawić, licznie zebraną publiczność. Był to wysiłek niestrudzo-

nego harcerza, druha Szymańskiego i zrozumienie rodziców, wysyłających swe dzieci na zbiórki harcerskie.

Bądźmy dobrej myśli, że po tym pierwszym występie harcerzy, nastąpią inne coraz to wspanialsze, a rodzice przekonają się, że ideologja harcerska, wychowanie w drużynach harcerskich przyniesie ich synom i córkom, dobrą szkołę codziennego życia, zahartowanie odporności na zło — przyciągając je do rzeczy wzniosłych i szlachetnych, kształcąc ich na synów i córki w miłości ku Bogu i Ojczyźnie.

Kolonji Retinne przypadł ten zaszczyt że gościła poraz pierwszy w kolonji dostojnego Gościa w osobie pana ministra R. P. i przeszło 120 harcerzy i harcerek.

Cześć i Czuwaj!! polska kolonjo Retinne! *Janusz Hetman.*

Nowak już biega...

Znany nasz zawodnik emigracyjny Jan Nowak powrócił już po swej chorobie na bieżnię, odnosząc nowe sukcesy międzynarodowe.

Na mecz lekko-atletyczny Liège — Kolonja, biegając w barwach klubu leodyjskiego w biegu na 3000 m zajął, jako pierwszy zawodnik leodyjski drugie miejsce za Niemcem, bijąc pozostałych lekko-atletów niemieckich i belgijskich. Czas osiągnięty przez Polaka nie mówi nic specjalnego.

Nie możemy jednak zapomnieć, że był to w tym roku jego pierwszy bieg w poważniejszej konkurencji i to zrobiony na początku sezonu.

Emigracja belgijska będzie miała w Nowaku bardzo duży atut na Igrzyskach w Warszawie.

Brazylja

Piękne zwycięstwo Junaków.

(Korespondencja własna).

W niedzielę dnia 6-go maja 1934 r. przy licznie zebranej publiczności — Junacy rozegrali dwa mecze z drużynami „Italia“ o mistrzostwo.

Junacy z obydwu meczy wyszli zwycięsko.

II-ga drużyna Junaka wygrała 6 na 1.
I-sza „ „ „ 2 na 0.

Obydwie drużyny Junackie grały bardzo dobrze. Drużyny „Italji” dzielnie się broniły, ale musiały uledz znacznie lepszym technicznie Junakom.

W piątek dnia 11-go maja 1934 r. wieczorem przy szczelnie wypełnionej sali Towarzystwa „Handwerker“ odbyło się otwarcie sezonu gier sportowych.

Do rozgrywek w koszykówkę stanęło osiem drużyn t. j.: Junak, Coritiba, Teuto, Handwerker, Atletico, 15 B. C., Grupo academico i Ferroviario.

Junacy po odniesieniu zwycięstwa z „Handwerker” i „Atletico”, a ulegając „Coritibie” — ulokowali się na 2-gim miejscu.

1-sze miejsce zajęła „Coritiba”.

Zeszłoroczny mistrz Parany—„Teuto” ulokował się na ostatniem miejscu.

Drużyna Junaka grała w składzie: Smak I, Dobrzański, Kossobudzki, Majchrowicz i Żubiński, który po otrzymaniu kontuzji w rękę był zmuszony ustąpić miejsce Smakowi II.

W niedzielę dnia 13-go maja 1934 r. na stadjonie „Belfort Duarte” podczas zawodów lekkoatletycznych urządzonych przez Liga Atletica Paranaense dla „nowicjuszy”, junacy zajęli następujące miejsca:

Skok o tyczce: 1-sze miejsce Józef Wilk — 2.92 m. — nowy rekord nowicjuszy.

Skok wzwyż: 2-gie miejsce Józef Wilk — 1.55 m.

Rzut oszczepem: 1-sze miejsce Stanisław Butwiłowicz — 42.02 m. — nowy rekord nowicjuszy.

Bieg 3.000 m.: 1-sze miejsce Michał Maciąg — 10.27,5.

3-cie miejsce Stanisław Kozdra.

W powyższych zawodach mogli startować zawodnicy, którzy dotychczas nie zdobyli pierwszego ani drugiego miejsca w mistrzostwach Parany.

Piękny puhar zdobyli Junacy.

W niedzielę dnia 15 kwietnia 1934 r. na stadjonie „Belfort Duarte“ przy licznie zebranej publiczności odbyły się dwie konkurencje w biegach t. j. bieg na 800 metrów i bieg sztafetowy 5 x 150 mtr. (5 razy pół bieżni) o puhar imienia Dirceu Pereira, ofiarowany przez Ligę Atletica Paranaense.

W obu konkurencjach Junacy odnieśli piękny sukces.

W biegu na 800 mtr. zwyciężył junak Kinzelman (Guawirowa) ustanawiając nowy rekord Parański — czas 2.07.

2-gie miejsce zajął również junak — Marcin Opszyński.

Na trzecim miejscu ulokował się zawodnik z Teuto.

W biegu sztafetowym 5 × 150 mtr. pierwsze miejsce zajęła drużyna Junacka w składzie: Domański, Roguski, Kossobudzki, Kinzelman i Cichoń.

Drugie miejsce zajęła drużyna „Coritiba”.

Trzecie miejsce zajęła drużyna „Teuto“.

Mistrzostwa lekkoatletyczne „młodzików".

W dniu 15.IV-1934 r. na boisku „Belfort Duarte" odbyły się zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo Parany dla „młodzików".

Junacy odnieśli następujące zwycięstwa:

W biegu na 83 m. z płotkami:

1 miejsce Antoni Gajdus — czas $13^1/_5$, nowy rekord w kategorji młodzików.

Skok wzwyż:

2 miejsce — Karol Tyl — 1.55 m.

Skok wdal:

5 miejsce — Karol Tyl.

Skok o tyczce:

4 miejsce — Tadeusz Gontarski — 2.70 m.

Rzut oszczepem:

2 miejsce — Stefan Lasota — 37.32 m.
4 „ — Kazimierz Świerk.
5 „ — Antoni Grabias.

Drużyna Junacka, która w biegu sztafetowym 5 × 150 m. zdobyła 1 miejsce i puhar ofiarowany przez Ligę Atletica Paranaense im. Wirren Pereira. Stoją od lewej: Cichoń, Roguski — klęczą: Kossobudzki, Kinrelman i Womański. Cała piątka należy do reprezentacji, która najprawdopodobniej będzie brała udział w Igrzyskach Sportowych Polaków z Zagranicy.

2 miejsce Antoni Grabias.

W biegu na 1000 m.:

3 miejsce — Zygmunt Kowalczyk.
4 „ — Józef Ćwikła.

W biegu na 3000 m.:

1 miejsce — Michał Maciąg — czas 11.06 nowy rekord młodzików.
2 miejsce — Stanisław Kozdra.
4 „ — Stanisław Graczykowski.

W sztafecie 4 × 75 m.:

1 miejsce , drużyna Junacka w składzie: Jaszczerski, Żelezny, Gajdus i Domański II-gi.

W sztafecie 4 × 300 m.:

2 miejsce drużyna Junacka w składzie: Gajdus, Raczkowski, Kowalczyk i Opszyński II-gi.

W ogólnej punktacji zajęli:

1 miejsce	— Atletico —	punktów	82.
2 „	— Junak —	„	73.
3 „	— Coritiba —	„	68.
4 „	— Handwerker —	„	45.
5 „	— Teuto —	„	15.

Należy nadmienić, że zawody były prowadzone niżej krytyki i stronniczo, np. Junak — Jaszczerski w przedbiegach na 75 m. zakwalifikował się do finału, ale nie został dopuszczony, ponieważ sędziowie powiedzieli, że nie widzieli kto przybiegł jako trzeci i dopuścili do finału zawodnika z Atletico, który przybiegł o metr wtyle za Jaszczerskim.

W rzutach oszczepem — Junak Świerk pierwszym rzutem zapewnił so-

bie pierwsze miejsce, ale zawodnik z Atletico (sekretarz Ligi Atletica Paranaense) potrafił nakłonić sędziego do unieważnienia prawidłowego rzutu, co ujemnie wpłynęło na Świerka, który już nie potrafił powtórzyć swego wyniku i ulokował się na czwartem miejscu.

Takich wykroczeń ze strony sędziów było dużo więcej — wobec czego Junacy nie mogli zająć pierwszego miejsca.

Dobrzański Stefan.

Czechosłowacja

Nowy sukces Polonji Karwińskiej.

Drużyna piłkarska Polonji Karwińskiej, która znajduje się obecnie w doskonałej formie rozegrała na własnem boisku mecz z drużyną niemieckiej ligi w Czechosłowacji DSV. Troppau.

Zwyciężyła Polonja 4 : 2 (3 : 2).

„Polonja" karwińska zdobywa mistrzostwo Żupy.

„Polonja" karwińska odniosła w Orłowie wspaniałe zwycięstwo nad tegorocznym mistrzem żupy cieszyńskiej, czeskim K. S. „Orłova" w stosunku 6:1 (2:1). Dzięki temu zwycięstwu wysunęła się „Polonja" na czoło tabeli mistrzowskiej.

Zdobycie przez „Polonję" mistrzostwa żupy zależy obecnie od ostatniego spotkania, które „Polonja" rozegra na własnem boisku z A. S. K. Bogumin.

Spotkaniu „Polonji" z „Orłovą" przyglądała się bardzo licznie zebrana publiczność zarówno polska, jak i czeska z całego Śląska cieszyńskiego.

Francja

Wysoki poziom polskiego piłkarstwa we Francji.

We Francji północnej bawiła doskonała drużyna piłkarska z Niemiec Zachodnich, będąca mistrzem Ligi Westfalskiej Reccklinghausen. Zespół niemiecki najpierw grał z polską drużyną Unją, uzyskując wynik remisowy 3 : 3. Następnego dnia reprezentacja IV okręgu PZPN. we Francji uległa nieznacznie niemcom 2 : 3.

Wyniki te wywołały sensację we Francji północnej, stwierdzają one bowiem wysoki poziom polskiego piłkarstwa emigracyjnego.

Niemcy

Polscy sportowcy w Niemczech przygotowują się do Igrzysk Sportowych Polaków z Zagranicy.

W dniu 31 maja zamknięty został w Wielkich Strzelcach I sportowy kurs instruktorski, zorganizowany przez Komitet Przygotowawczy Igrzysk Sportowych Polaków z Zagranicy na Rzeszę Niemiecką. W kursie, który trwał cztery tygodnie, brało udział 16 kursistów, pochodzących ze wszystkich dzielnic Związku Polaków. Na zakończenie kursu odbyły się popisy sportowe, które wykazały dobrą zaprawę uczestników kursu w poszczególnych gałęziach sportu. Kursiści otrzymali dyplomy. Kierownikiem kursu był prof. Przybylski, gospodarzem—zasłużony działacz polski w Wielkich Strzelcach — Wawrzynek.

Dzień sportu polskiego w Borna.

W Borna, w Saksonji odbył się pierwszy dzień sportu polskiego dla Saksonji, Turyngji i Brandeburgji, zorganizowany przez Polski Robotniczy Klub Sportowy w Borna. Oprócz miejscowych sportowców w uroczystości wzięli udział liczni przedstawiciele organizacyj sportowych, towarzystw śpiewaczych i innych z tamtejszego terenu. Przybyli również dwaj członkowie Komitetu dla Igrzysk Olimpijskich Polaków z Zagranicy dla Niemiec z Górnego Śląska, w obecności których rozegrany został mecz przyjacielski polskiej drużyny piłkarskiej z Borna z drużyną polską z Berlina.

Przed rozpoczęciem meczu przybył Konsul R. P. dr. Brzeziński z rodziną. Dzień sportu polskiego w Borna wywarł silne wrażenie na miejscowej ludności niemieckiej.

Rumunja

Święto sportowe „Wisły" w Sadagórze.

W dniu 26 maja klub sportowy „Wisła" w Sadagórze pod Czerniowcami obchodził dziesięciolecie swojego istnienia. Z tej okazji z inicjatywy komitetu Polskich Organizacyj Wychowania Fizycznego w Rumunji odbyło się w Sadagórze „święto sportu polskiego", na które złożyły się mecze, siatkówki, koszykówki, piłki nożnej, zawody lekkoatletyczne oraz festyn w ogrodzie. Na-

leży dodać, że „Wisła“, mimo, że sama dysponuje bardzo szczupłymi środkami, całkowity dochód z tej imprezy przeznaczyła na rzecz dokończenia „Domu Polskiego“, którego budowę miejscowa ludność polska prowadzi już od lat kilku z niesłychanym wysiłkiem. Całość święta wypadła doskonale, świadcząc dodatnio o poziomie sportu polskiego w Rumunji.

Stany Zjednoczone

Tadeusz Jarosz zwycięża...

Walczący obecnie w Ameryce Tadeusz Jarosz, polski bokser zawodowy wagi średniej pokonał w Conrton (Stan Ohio) Riosa. Jest to już powtórne zwycięstwo naszego pięściarza nad Riosem, który mu uległ poraz pierwszy jeszcze w 1931 roku. Sława Riosa datuje się od chwili jego zwycięstwa nad Joung Terrym w r. 1933.

Polskie „gwiazdy“ w Ameryce w piłce palantowej.

Bardzo wielu Polaków wybija się w Ameryce w różnych ligach piłkarskich na polu gry piłki palantowej. Wymienić należy Franciszka Pytlaka, który grywa w lidze American, gdzie jest członkiem klubu Mereland, Al. Simmonsa z Chicago White Sox, oraz Józefa Majchrzaka z klubu Toronto, były bardzo popularny gracz klubu Buffalo.

Nowy polski talent bokserski.

W Ameryce wybił się na szczyty boksu zawodowego Polak Dubliński. Na 115 walk jako zawodowiec, jakie stoczył, przegrał tylko 15. Dubliński w roku 1930 zdobył mistrzostwo kategorji muszej, Stanów Zachodnich. W tym samym roku stoczył on walkę z mistrzem świata wagi muszej Berney Rossem z wynikiem remisowym. Obecnie Dubliński zamierza wezwać do walki Rossego o tytuł mistrza świata.

W. m. Gdańsk

Rozbudowa polskiego stadjonu sportowego.

Jak się dowiadujemy, polski stadjon sportowy we Wrzeszczu pod Gdańskiem dozna dalszej rozbudowy. Mianowicie w niedługim czasie wybudowane zostaną na stadjonie dwa reprezentacyjne korty tenisowe z czerwoną nawierzchnią, jak również dokończona zostanie budowa dojazdów i dostępów do stadjonu. Również w roku bieżącym wykonany zostanie pierwszy etap budowy Domu Sportowego, mianowicie wykonane zostanie wewnętrzne urządzenie lokali klubowych, szatni, natrysków, kąpieli i t. d. Niezależnie od tego planowane jest powiększenie głównych trybun otwartych przez dobudowanie prawego skrzydła oraz przeprowadzona zostanie konserwacja terenów stadjonu.

W przyszłym roku przewiduje się całkowite zakończenie budowy Domu Sportowego.

Zwycięstwo polskie w sopockich zawodach konnych.

W pierwszym dniu zawodów konnych w Sopotach Polacy odnieśli wspaniały sukces, zajmując w biegu z przeszkodami 2 pierwsze miejsca. Mianowicie 1 miejsce zajął por. Bieliński, przebywając trasę we wspaniałym stylu w rekordowym czasie 1 min. 26 sek. Drugie miejsce zajął por. Nowak.

W czasie odgrywania polskiego hymnu narodowego publiczność wstała, a obecni na wyścigach hitlerowcy wysłuchali hymnu z podniesioną do góry ręką.

Zwycięstwo piłkarskie Gedanji.

Wczoraj na stadjonie polskim we Wrzeszczu odbył się mecz piłkarski między ligową drużyną Gedanji, a Towarzystwem Sportowem Lauental, który zakończył się zwycięstwem Gedanji w stosunku 3 : 1.

W ramach zawodów odbyła się uroczystość jubileuszowa jednego z zawodników Gedanji Franciszka Wigoskiego, z okazji rozgrywanego przezeń trzechsetnego meczu.

Polonja w Czerniowcach.

Klub Polonja zajął drugie miejsce w turnieju drużyn piłkarskich w Czerniowcach, zdobywając na własność srebrny puhar, ufundowany przez K. S. „Dragos Voda“.

Sport polski na Obczyźnie — to najważniejszy środek przeciw wynarodowieniu.

Z nowych wydawnictw

„Rocznik Sportowy".

Ukazało się z druku cenne dzieło sportowe, stanowiące w pewnym stopniu podręczną encyklopedję sportową, p. t. „Rocznik Sportowy", wydawnictwo Głównej Księgarni Wojskowej, obejmujące wszystkie dziedziny sportu i wychowania fizycznego.

„Rocznik Sportowy" uzyskał współpracę najwybitniejszych znawców sportu polskiego. Oto ich artykuły: Przedmowa — dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysp. Wojsk. — płk. dypl. Władysław Kiliński; Automobilizm — hr. Marja de Lavaux; Boks — W. Junosza-Dąbrowski; Ciężka atletyka — W. Junosza-Dąbrowski; Golf i jego zasady hr. Marja de Lavaux; Gry sportowe — T. Kawalec; Hippika — rtm. Kon; Kolarstwo — W. Junosza-Dąbrowski; Lekka atletyka — A. Szenajch; Lotnictwo — R. Walczak; Łucznictwo — por. Leśniewski; Łyżwiarstwo — gen. Witkowski; Motocyklizm — J. Rotwandówna; Narciarstwo — A. Heinrich; Piłka nożna — dr. S. Mielech; Ping-pong — R. Jodłowski; Pomoc doraźna w nagłych wypadkach — dr. J. Szewczykowski; Sport a film — Wroczyński; Sport kobiecy — K. Muszałówna; Sport w radjo — J. Włodarkiewicz; Sport w Y. M. C. A. — A. Krasicki; Sport w Związku Strzeleckim — kpt. M. Kurleto; Sport w Związku Harcerstwa Polskiego — W. Bublewski; Sporty wodne — A. Heinrich; Sport robotniczy w Polsce — W. Czereśniewski; Sport robotniczy na boiskach zagranicznych — dr. J. Michałowicz; Strzelectwo — por. Maciejowski; Szermierka — por. Zabielski; Sport wśród Polaków zagranicą — Stefan Lenartowicz — dyrektor Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy.

„Rocznik Sportowy" obejmuje około 700 stron tekstu bogato ilustrowanego, w formacie 14/20 cm.

„Rocznik Sportowy" zawiera następujące działy:

Dział publicystyczny: — stanowi zbiór artykułów najwybitniejszych publicystów sportowych, omawiających w przystępnej dla każdego formie wszystkie uprawiane u nas gałęzie sportu, ich zalety i wady, obowiązujace w nich zasady, piękno i rozkosze, jakie dają swym zwolennikom.

Dział informacyjny: — zawiera opisy i adresy wszystkich instytucyj, organizacyj i klubów sportowych, podając także składy poszczególnych zarządów.

Nie trzeba udawadniać, jak informacje te, dotąd dla szerszego ogółu bardzo trudne do zdobycia, mogą okazać się pomocne dla każdego, mającego z tego czy innego tytułu do czynienia ze sportem.

Na specjalną uwagę zasługuje *dział, obejmujący historję wszystkich mistrzostw świata i Polski* we wszystkich dziedzinach sportu. W dziale tym mamy zestawione, bodaj czy nie poraz pierwszy w naszej literaturze sportowej, wyniki, osiągnięte na wszystkich olimpjadach.

Wreszcie należy wymienić dział ostatni, nazwany *„Poradnikiem Sportowym"*, zawierający obszerne streszczenie statutów wszystkich odznak sportowych, a mianowicie: P. O. S., Strzeleckiej, Łuczniczej, Górskiej. Narciarskiej, Pływackiej, Lekkoatletycznej, Kolarskiej i Łyżwiarskiej.

Treść uzupełnia bogaty materjał ilustracyjny w postaci fotografij zawodników, zawodów, działaczy sportowych, siedzib instytucyj, organizacyj i klubów.

„Rocznik Sportowy" można zamawiać bezpośrednio przez Główną Księgarnię Wojskową w Warszawie po cenie 10 zł. za egzemplarz broszurowany i 13 zł. w zdobnej oprawie — plus porto.

Zamówienia prosimy kierować pod adresem: *Główna Księgarnia Wojskowa* — Polska — Warszawa, Nowy Świat 69.

Wpłaty prosimy kierować przez Pocztową Kasę Oszczędności (P. K. O.) Nr. konta 14.624.

W ZDROWEM CIELE — — ZDROWY DUCH!

Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej Kobiet

Tow. Krzew. Kult. Fiz. Kobiet, niedawno powstałe, ale już ogromnie czynne, opracowało ankietę, którą poniżej podajemy. Ankietę tą Towarzystwo rozsyła do wszystkich warstw kobiecych w kraju i poza granicą. Otrzymane dane niewątpliwie przyniosą bogaty materjał dla dalszej pracy nad wychowaniem fizycznem kobiet. (Ponieważ odpowiedzi na ankietę mają być opracowywane w grudniu, Towarzystwo uprzejmie prosi o nadsyłanie wypełnionych druczków do dnia 1 listopada na adres Towarzystwa: ul. Raszyńska 58).

ANKIETA

„DLACZEGO UPRAWIAM SPORT"

1. Jakie sporty Pani uprawia? ....
i od jak dawna? ....
2. Jaki sport najwięcej Pani lubi? ....
3. Jakie przyczyny skłoniły Panią do uprawiania poszczególnych sportów (np. kto namówił Panią—lekarka, kosmetyczka, mąż, narzeczony, przyjaciółka—do pójścia na ślizgawkę, co wpłynęło na decyzję by grać w tennis, jeździć na kajaku i t. d.?)
....
czy te same przyczyny skłaniają Panią i obecnie? ....
4. Który z uprawianych sportow lubi Pani najbardziej, a któremu przyznaje Pani największą wartość? ....
5. Dlaczego najwyżej stawia Pani sport wymieniony pod pkt. 4? ....
....
6. Co Pani zawdzięcza sportom (poszczególnym lub wogóle)? ....
....
7. Gdzie Pani uprawia sporty (boisko klubowe, fabryczne, szkolne i t. d., czy bardzo odległe od domu)? ....
8. Czy uprawia Pani sport pod kierunkiem instruktora(rki) i jakiego? ....
....
9. Jakie trudności, przeszkody i niewygody spotyka Pani w uprawianiu sportu? ....
....
10. Jakie argumenty wysunęłaby Pani jako najbardziej przekonywujące, jeśliby Pani namawiała inne kobiety do uprawiania sportu? ....
....
11. W którym roku jest Pani urodzona? .... Czy Pani jest zamężna? ....
Czy Pani ma dzieci? .... Jakie Pani ma wykształcenie (szkoła powszechna, średnia, zawodowa, uniwersytet)? ....
12. W jakiej dziedzinie pracy pracuje Pani zawodowo i na jakim stanowisku (np. szkoła—jako nauczycielka, fabryka—jako robotnica, w Ubezpieczalni Społecznej—jako felczerka lub urzędniczka)? ....

UWAGA: Pod słowem „sport" rozumiemy w ankiecie wszystkie formy ruchu dostępne dla kobiet, jak gimnastykę, turystykę, gry ruchowe lub sportowe, pływanie, wioślarstwo, kajakarstwo, narciarstwo, jazda na łyżwach, gra w tennis, konna jazda, lekka atletyka, uprawianie camping'ów, szermierka, strzelectwo, łucznictwo.

ANKIETA

„DLACZEGO NIE UPRAWIAM SPORTU"

1. Czy uprawiała Pani kiedykolwiek sporty i jakie? ....

2. W jakim wieku przestała Pani uprawiać poszczególne sporty i dlaczego? ....

3. Czy chciałaby Pani uprawiać dzisiaj jakie sporty—jeżeli tak, to dlaczego? ....

4. Co stoi na przeszkodzie zrealizowania tej ochoty (np. brak czasu, brak pieniędzy, zmęczenie pracą, lęk przed śmiesznością, opinja męża, brak towarzystwa, odkładanie z dnia na dzień i t. d.)? ....

5. Co mogłoby Pani ułatwić zabranie się do uprawiania sportów? ....

6. W którym roku jest Pani urodzona? Czy Pani jest zamężna? ....
Czy Pani ma dzieci? .... Jakie Pani ma wykształcenie (szkoła powszechna. średnia, zawodowa, uniwersytet)? ....

7. W jakiej dziedzinie pracy pracuje Pani zawodowo i na jakim stanowisku (np, szkoła—jako nauczycielka, fabryka—jako robotnica, w Ubezpieczalni Społecznej—jako felczerka lub urzędniczka)? ....

UWAGA: Pod słowem „sport" rozumiemy w ankiecie wszystkie formy ruchu dostępne dla kobiet, jak gimnastykę, turystykę, gry ruchowe lub sportowe, pływanie, wioślarstwo, kajakarstwo, narciarstwo, jazda na łyżwach, gra w tennis, konna jazda, lekka atletyka, uprawianie camping'ów, szermierka, strzelectwo, łucznictwo.

Wydawca: Stefan Lenartowicz. **Redaktor: Bohdan Lepecki.**

Drukarnia Społeczna Pl. Grzybowski 3/5. Tel. 205-80.

GŁOWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA

poleca następujące wydawnictwa sportowe:

	zł.
Junosza Dąbrowski W. — Co to jest sport	—.75
Budowa terenów i urządzeń sportowych	35.—
Mierzejewski — Zaprawa lekkoatletyczna	5.—
Olędzki i Żelazowski — Wychowanie fizyczne w obozach letnich	1,50
Szkoła junaka — Strzelectwo i Walka	3.—
Wychowanie fizyczne	6.—
Śpiewnik strzelecki	4.—
Całość „Szkoły junaka" w prenumeracie	13.80
Baran, Humen, Mierzejewski — Zasady nauczania lekkiej atletyki	5.—
Trylski — Mały podręcznik obozowania	1.50
„ — Obozy	5.50
Dyplomy dla instruktorów i przodowników sportowych	1.30
Świadectwa dla instruktorów i przodowników sportowych	—.50
Burzyński — Z Karpat	4.50
Czarkowski i Golejewski — SP-AEU — 13 dni lotu nad Azją	12.—
Jalu Kurek — Mount Everest	2.80
Lowell — Kolebka na głębinie	3.—
Malewska H. — Wiosna grecka	2.80
Szczawiński S. — Wicher	2.—
Umiastowski — Ludzie morza	6.—
„ — Ludzie głębin	8.—
„ — Ludzie przestworzy	10.—
„ — Wśród trujących mgieł gazowych	6.50
Gerbault A. — W pogoni za słońcem	6.50
„ — Na powrotnej drodze	7.50
Robinson J. — Przez głębie i mielizny	10.—
Slocum J. — Sam jeden żaglowcem naokoło świata	5 50
C. J. Voss — Łodzią żaglową przez oceany	8.—
Dąbrowski Junosza — Co każdy o boksie wiedzieć powinien	—.75
Laskowski K. — Boks	3.50
Pytlasiński — Tajniki walki zapaśniczej	1.50
„ — Podnoszenie ciężarów	1 50
Chodowiecki — Przystępny podręcznik jeździecki	10.—
Fillis — Zasady ujeżdżania i jazdy konnej	13.—
Slaski — Zasady zaprawy i sportowej jazdy konnej	1.80
Kapitaniak — Działanie i obsługa motocykla	2.—
„ — Działanie i obsługa samochodu	2.50
Bohatyrew — Jak samemu zbudować płaskodenną łódź wiosłową	2.—
Gabrielewicz — Harcerska łódź żaglowo-wiosłowa typu „h"	1.70
Heinrich A. — Budowa kajaków	4.—
„ — Podręcznik kajakowca	5.—
„ — Szlaki wodne Polski	5.20
Jabłoński — Budowa dwuosobowego kajaka harcerskiego „g"	3.50
Kuczyński — Jachtowa praktyka morska	7.50
„ — Manewrowanie jachtem	5.—
„ — Praktyczne wiadomości z astronomji żeglarskiej	2.50
„ — Roboty linowo-żaglowe na stopień wioślarza	—.65
Lenartowicz — Podręcznik wioślarstwa regatowego	1.50
Organizacja harcerskich drużyn żeglarskich	2.—
Szwykowski — Żeglarz śródlądowy	2.80
Wioślarz	2.90
Zaleski — Krótki podręcznik pływania	1.50
Zaruski — Nawigacja jachtowa	5.—
„ — Zasadnicze komendy i rozkazy przy manewrach na statkach żaglow.	2.50
„ — Prawa i obowiązki kapitanów i sterników jachtowych	—.80
Dyplomy dla kajakowców	1.—
Pulst W. — Nauka gry w lawn tennisa	2.—
Bachem — Podręcznik pilota szybowcowego	3.50
Gubatta — Zarys gry w golfa	2.—
Meissner — Nauka pilotażu	2.—
Szymczyk — Kolarstwo	2.—

DO NABYCIA W GŁÓWNEJ KSIĘGARNI WOJSKOWEJ

Polska—Warszawa, Nowy Swiat 69. Konto P.K.O. Nr. 162 oraz w Paryżu—Librairie Etrangere „Gebethner & Wolf" 123 Bd. St. Germain.